

Nastava povijesti u OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivancu

Aktivnosti tijekom školske godine 2007./2008. utemeljene na suvremenim nastavnim metodama

Autorice u radu prikazuju aktivnosti nastave povijesti provedene tijekom školske godine 2007./2008. u OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivancu. Aktivnosti su se provodile kao projekti kroz izvannastavnu aktivnost i izvanučioničku terensku nastavu. U radu su predstavljani ciljevi, etape, zadaci i način prezentacije pojedinih projekata.

Ključne riječi: povijest, projekt, zavičajna povijest, izvannastavna aktivnost, izvanučionička terenska nastava, prezentacija

Ovim člankom prikazujemo izvanučioničku terensku nastavu te projektne izvannastavne aktivnosti vezane uz predmet povijest provedene tijekom šk. god. 2007./2008. u OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivancu. Većina aktivnosti odnosila se na nastavu o zavičaju pa su u skladu s time bili promišljeni odgojno-obrazovni sadržaji i pedagoška organizacija rada. U nastavi zavičajne povijesti do izražaja dolazi izvanškolska mogućnost učenja, ponajprije terenska nastava koja uključuje posjete lokalitetima od povijesnog značaja i muzejima, a koji se uglavnom bave lokalnom ili nacionalnom poviješću. Takva nastava omogućuje učenicima poznavanje, poštovanje, istraživanje i neprekidno otkrivanje povijesti neposredno pored nas, a ujedno i primjenu istraživačkih metoda i razvijanje vlastite vještine interpretacije. Ujedno, takav je pristup izazov samim učiteljima povijesti koji takva poučavanja organiziraju i provode u svom radu. Nadalje, važno je da nijedna takva aktivnost ne ostane unutar zidova učionice povijesti već treba biti prezentirana ponajprije svim učenicima i učiteljima škole, lokalnoj zajednici i široj javnosti što doprinosi ujedno i samom ugledu škole. Povijesne skupine tako su rezultate svojih aktivnosti kontinuirano predstavljale putem izložbi na panoima u predvorju škole, surađivale s Turističkom zajednicom grada Ivanca u projektu *Ivanečki rudarski dani 2007.* o kojem je tiskana i prigodna brošura, uspostavile suradnju s *Hrvatskim povijesnim portalom* čime je omogućeno objavljivanje radova učenika i učiteljica povijesti, dok je povijesna skupina pod mentorstvom prof. Sonje Poljak svoje rezultate istraživanja

o rudarstvu ivanečkog kraja u obliku eseja i powerpoint prezentacije prezentirala na Županijskom natjecanju iz povijesti učenika osnovnih škola 12. ožujka 2008. u Varaždinu, Državnom natjecanju iz povijesti u Opatiji 5. - 7. svibnja 2008. te skupu županijskog stručnog vijeća učitelja povijesti Varaždinske županije 1. srpnja 2008. godine. Isti se rad planira objaviti u lokalnom časopisu *Ivanečka škrinjica*.

Preduvjet za ostvarivanje novih odgojno – obrazovnih standarda svakako je i primjena računala u nastavi povijesti kao i osposobljenost učitelja povjesničara u prenošenju njegovih mogućnosti primjene u nastavnim, izvannastavnim aktivnostima, ali i u provođenju izvanškolskog vremena učenika (i učitelja).

Projektna izvannastavna aktivnost

Projektna nastava je najsloženiji oblik nastavnog rada koji iziskuje dobro planiranje i pripremanje. Projektna se nastava temelji na samostalnom radu učenika u neposrednoj prirodnoj stvarnosti uz poštovanje učenikovih interesa. Zahtijeva veće sudjelovanje i suradnju učenika i učitelja od uobičajene nastave. Ona obično obuhvaća niz disciplina, a od učenika se očekuje da upotrijebe različita znanja i vještine te da ih prošire. Uloga učitelja kod toga je da dizajnira aktivnosti, osigurava resurse te savjetuje učenike u tijeku njihovog rada. Učenici sami analiziraju prikupljene informacije, dolaze do određenih zaključaka koje onda prezentiraju.

Projektna nastava može se izvoditi na redovnoj nastavi, no izuzetno je pogodna za izbornu, dodatnu nastavu i izvannastavne aktivnosti zbog neograničenog vremena i prostora, moguće bolje korelacije i boljeg predznanja učenika.

Na redovnoj i dodatnoj nastavi povijesti redovito koristimo suvremene metode rada. Tako smo ove školske godine nizom terenskih nastava i raznim projektima nastojale učenike što više zainteresirati za nastavne sadržaje. Neki projekti su trajali duže vremensko razdoblje, a neki su se protezali na par nastavnih sati.

Dani kruha

Projekt Dani kruha tradicionalan je tijekom listopada i u njegovo se provođenje svake godine aktivno uključuju i povijesne skupine koje djeluju u našoj školi. Navodimo aktivnosti povijesnih skupina vezane za projekt u šk. god. 2007./2008. koje su provođene u tri etape:

1. *Pripremanje projekta (pronalaženje teme, određivanje cilja, planiranje)*: Od niza predloženih tema od strane vjeroučiteljica (nositeljice projekta) na Učiteljskom vijeću, povijesne skupine odlučile su posjetiti Etno-zbirku u Područnoj školi Prigorec te obnovljenu vodenicu na potoku Bistrica u Ivancu. Cilj je upoznavanje i istraživanje tradicije ivanečkog kraja posebice, predmeta koji su se koristili u pripremi kruha te postupka mljevenja žita i dobivanja brašna na tradicionalan način. Članovi

povijesnih skupina, učenici VI., VII. i VIII. razreda sa svojim mentoricama projekt su planirali realizirati u listopadu 2007. g. u obliku poludnevne terenske nastave, a prethodila joj je priprema u smislu dogovaranja razgovora s učiteljem Kušteljgom u Područnoj školi Prigorec i mlinarom, gosp. Friščićem; pripremljena su pitanja za intervju, način bilježenja te podijeljeni zadaci o načinu sređivanja podataka i pisanju izvješća o terenskoj nastavi.

2. *Provođenje projekta*: Projekt je realiziran 17. listopada 2007. godine. Učitelj Ivan Kušeljeva objasnio je uporabnu vrijednost predmeta Etno-zbirke, dok je mlinar Friščić demonstrirao i objasnio postupak dobivanja kukuruznog brašna. Obojica su sa zadovoljstvom odgovarala na pripremljena pitanja učenika. Temeljem dobivenih podataka i fotografskog zapisa, grupa učenika pisala je izvješća o terenskoj nastavi u obliku sastavaka s ukomponiranim slikovnim materijalom. Konačni, uređeni radovi predstavljeni su u zadnjem tjednu listopada 2007. g. u obliku izložbe na velikom panou u predvorju škole te objavljivanjem izvješća o terenskoj nastavi učenice VIII.c, Ivane Dolenc na Hrvatskom povijesnom portalu u prosincu iste godine.¹ U Prilogu 1 donosimo izvješće učenica VI. razreda.

3. *Refleksija*: Nakon provedenog projekta važna je grupna procjena i samoprocjena svih sudionika u projektu. Projektom Dani kruha svi su članovi povijesnih skupina bili zadovoljni, ocijenili su ga zanimljivim, posebice radi primjene terenskih metoda rada – opažanja (fotografiranje!) i otkrivanja (intervju), a ponajviše konačnim načinom prezentacije rezultata rada putem interneta. Na kraju su nastale nove ideje i prijedlozi za sljedeću školsku godinu. Naravno, učenici su svjesni važne i nužne uloge učiteljica, njihove upute u radu, pomoć kod pisanja radova, postavljanja izložbe i u komunikaciji s medijima. Posebna vrijednost je učenje timskim radom, ostvarivanje suradničkog odnosa između učenika (i učiteljica).

Međunarodni dan tolerancije 16. XI.

Cilj projekta bio je definirati pojam *tolerancija* na način na koji će ga učenici razumjeti i primjenjivati u vlastitom životu. Etape u provođenju projekta su: 1. prikupljanje podataka (definicija tolerancije, razni primjeri i slikovni materijali), 2. izrada panoa na kojem smo prikazali toleranciju sa različitih aspekata. Odgojno-obrazovni zadaci nastave su:

- a) obrazovni
 - usvajanje i proširivanje znanja o toleranciji
 - usvajanje pojmova *tolerancija*, *netolerancija*, *rasizam*, *diskriminacija*

1 Vidi: <http://povijest.net/index.php/Radovi-ucenika/Povjesnicari-iz-Ivanca-u-Prigorc-obilježili-Dan-kruha.html>

- b) funkcionalni
 - vježbanje samostalnog rada (samostalno traženje informacija, analiza, zaključivanje)
 - razvijanje kreativnosti i pismenog izražavanja
- c) odgojni
 - razvijati svijest o tome da je raznolikost ljudsko bogatstvo te da trebamo biti
 - tolerantni prema onome što je različito
 - razvijanje tolerancije u zajednici u kojoj živimo omogućuje nam da izgrađujemo povjerenje i zajedništvo te bolji i kvalitetniji suživot

U Prilogu 2 donosimo jedan od radova učenica VIII. razreda.²

Ivanečki rudarski dani 2007.³

Cilj projekta bio je upoznavanje gospodarskog razvoja ivanečkog kraja. Etape u realizaciji projekta bile su:

1. prikupljanje relevantne literature, analiza i sistematizacija
2. terenska nastava - prisustvovanje obilježavanju "Ivanečkih rudarskih dana 2007." (4. 12. 2007.)
3. istraživački rad učenika - razgovor sa živućim rudarima
4. prikupljanje predmeta i učeničkih zapisa.
5. sistematizacija prikupljenih materijala – izrada powerpoint prezentacije te eseja
6. sudjelovanje na županijskom i državnom natjecanju.

Odgojno-obrazovni zadaci nastave su:

- a) obrazovni
 - upoznati učenike s gospodarskim razvojem ivanečkog kraja (čime se stanovništvo bavilo, kada se otvaraju prvi rudnici, kakav je bio život rudara, kako je rudarstvo utjecalo na razvoj industrije)
 - uočiti da su gospodarski i društveni razvoj međusobno povezani
- b) funkcionalni
 - razvijati samostalnost i kreativnost kod učenika
 - poticati njihov interes, samostalno izražavanje, analiziranje i zaključivanje
 - razvijati likovno i pisano izražavanje

2 Vidi: <http://povijest.net/index.php/Radovi-ucenika/Svjetski-dan-tolerancije-u-nasoj-skoli.html>

3 Vidi: <http://povijest.net/index.php/Radovi-ucenika/Obiljezeni-prvi-Ivanecki-rudarski-dani.html>

c) odgojni

- uočiti kako se Ivanec gospodarski razvijao i napredovao
- uočiti teškoće rudarskog života, ali i njihovu međusobnu povezanost i pomaganje
- gospodarske promjene donose sa sobom društvene promjene.

Istraživačkim radom “Rudarstvo ivanečkog kraja“ nastojali smo prikazati razvoj rudarstva u našem kraju i svakodnevni život rudara te koliko su gospodarski i društveni razvoj nekog kraja usko povezani.

Veći dio stanovnika Ivanca i okolice prvenstveno se bavio poljoprivredom. Razvojem rudarstva promijenila se i gospodarska slika Ivanca. Povećao se broj stanovništva koje je bilo zaposleno u rudnicima koji postaju pokretač razvoja industrije i daljeg priljeva stanovništva u grad. Tako su promjene u proizvodnji utjecale na promjene u razvoju grada kojem su rasle potrebe koje je trebalo zadovoljiti i koji se postepeno urbanizirao. Posljedice tog procesa vide se i danas: niz je zapuštenih poljoprivrednih zemljišta za koja nitko ne mari jer su ljudi orijentirani na industrijsku proizvodnju i prodaju usluga.

Rudari su dali i velik kulturni doprinos. Postojao je rudarski pjevački zbor te limena glazba koji su sudjelovali na svim važnijim manifestacijama onog doba. Koliko su proželi pore života Ivanca, najbolje govori podatak da se autobus kojim su iz daljih mjesta poput Prigorca odlazili na posao nazivao *rudarski autobus*. Biti rudar bila je iznimna čast.

Time se potvrđuje naša teza da su gospodarski i društveni razvoj u neposrednoj vezi. Danas je rudarstvo uz ivanovce simbol grada Ivanca, a sve više zauzima i posebno mjesto u cijeloj Varaždinskoj županiji.

Rad “Rudarstvo ivanečkog kraja“ na Županijskom i Državnom natjecanju prezentirale su učenice OŠ I. K. Sakcinskog u Ivancu Lea Golub i Inga Novoselec. Za učenike VII. i VIII. razreda osnovne škole natjecanje se provodilo u kategoriji samostalnih istraživačkih radova. Teme su morale biti vezane uz zavičajnu povijest po mogućnosti rađene na izvornoj građi i interdisciplinarnim pristupom. Vrednovanje samostalnih istraživačkih radova sastojalo se od slijedećih segmenata: a) eseja i b) obrane, koja se sastoji od prezentacije radova te odgovora na pitanja koja nakon prezentacije postavlja prosudbeno povjerenstvo.

Županijsko natjecanje održalo se 12. ožujka 2008. u VI. osnovnoj školi u Varaždinu. U konkurenciji od 9 radova, nakon vrednovanja eseja i obrane rada, rad “Rudarstvo ivanečkog kraja“ bio je proglašen najboljim radom te je dobio priliku odlaska na Državno natjecanje kao predstavnik Varaždinske županije.

IX. državno natjecanje iz povijesti održano je u Opatiji od 5. do 7. svibnja 2008. godine. Natjecanje se odvijalo u dvije kategorije: 1. kategorija: pisana provjera znanja (četiri skupine) za učenike srednjih škola; 2. kategorija: samostalni istraživački radovi za učenike osnovnih i srednjih škola.

Svečano otvaranje natjecanja bilo je u ponedjeljak poslijepodne u Osnovnoj školi Rikarda Katalinića Jeretova koja je bila škola domaćin ovogodišnjeg natjecanja. U utorak 6. svibnja učenici su pisali testove znanja te predstavljali i branili svoje samostalne istraživačke radove. Učenici i učitelji su mogli razgledati Opatiju, a nakon ručka bili su organizirani izleti u Mošćenice ili Kastav. IX. državno natjecanje svečano je zatvoreno 7. svibnja u poslijepodnevnom satima nakon podjele priznanja najuspješnijim učenicima u pojedinim kategorijama. Učenice Lea Golub i Inga Novoselec na Državnom natjecanju zauzele su 15. mjesto u kategoriji samostalnih istraživačkih radova.

Međunarodni dan žena 8. III.

Tijekom veljače 2008. g. provodio se projekt "One su obilježile povijest" na nivou čitave škole i u sklopu toga niz aktivnosti na zadanu temu. Sve aktivnosti objedinjene su kao integrirani sat 7. ožujka 2008. godine.

Povijesne skupine projektu su se priključile s temom "*Nevidljive žene* – ipak su vidljive". Cilj projekta bio je uočiti probleme i promjene položaja žena u hrvatskoj i svjetskoj povijesti s naglaskom na pojam *nevidljivih žena*. Etape u provođenju projekta bile su: a) usvajanje i objašnjavanje pojmova *nevidljivih žena* i ostalih marginalnih skupina u društvu, b) prikupljanje podataka o temi, c) provođenje intervjua, d) pisanje sastavaka i referata, e) izrada panoa. Odgojno-obrazovni zadaci projekta bili su:

- a) obrazovni
 - stjecanje znanja i usvajanje novih pojmova – marginalne skupine, *nevidljive žene*, ženska povijest uočiti da su gospodarski i društveni razvoj međusobno povezani
- b) funkcionalni
 - razvijanje sposobnosti za proučavanje i vrednovanje različitih pisanih i slikovnih izvora
 - vježbanje samostalnog i timskog rada
 - vježbanje metode intervjua
 - razvijanje kreativnosti i pisanog izražavanja
- c) odgojni
 - senzibiliziranje za probleme položaja žena i problem emancipacije
 - poticanje interesa za proučavanje ženske povijesti

Intervju s učiteljicom u mirovini, Radom Kramar, provele su učenice VIII.d razreda Antonija Šumiga i Tanja Strahija 21. veljače 2008. g. u prostorijama škole, dok je učenica VIII.a razreda Ana Kovačević intervjuirala dvije generacije žena u obitelji 23. veljače 2008. godine. U Prilogu 3 donosimo njezina promišljanja nakon provedenog istraživanja i intervjuja. Rezultate intervjuja koristili smo nadalje kod pisanja sastavka, referata⁴ i kod izrade panoa.

Međunarodni dan muzeja 18. V.

Cilj projekta bio je upoznavanje muzeja kao institucije i mjesta bogatog povijesnim izvorima. Etape u radu bile su:

1. terenska nastava (Varaždinski gradski muzej, Varaždinske Toplice, Lepoglava).
2. prikupljanje predmeta, slikovnog i pisanog materijala
3. pano – svrha prezentiranje naučenog; na panou je bio prikazan svaki muzej koji su učenici posjetili popraćen literarnim i likovnim radovima učenika.

Odgojno-obrazovni zadaci nastave bili su:

- a) obrazovni – upoznavanje muzeja, njihove svrhe i funkcije
- b) funkcionalni
 - razvijati samostalnost i kreativnost kod učenika
 - razvijati sposobnost uočavanja, analiziranja i zaključivanja
- c) odgojni
 - razvijati pozitivan stav prema kulturnoj baštini te prema zavičajnoj povijesti
 - razvijati svijest o muzeju kao instituciji koja čuva našu povijest.

Organizirane izvanškolske nastave imale su za cilj osim proširenja znanja učenicima približiti muzej i njegovu funkciju. Učenici 7. razreda dodatne nastave povodom obilježavanja Međunarodnog Dana muzeja obišli su izložbu “Iz srednjeg vijeka u novi vijek“ organiziranu pod pokroviteljstvom Europske unije. Kroz izložbu i stalni muzejski postav provela ih je kustosica Spomenka Težak koja je strpljivo odgovarala na pitanja učenika vezana uz stalni postav, ali i samo funkcioniranje muzeja i zadatke muzejskih djelatnika.

Nastojali smo ovakvim radom učenicima približiti muzej kao instituciju, ali i mjesto puno povijesnih podataka gdje se može mnogo naučiti na zabavniji način nego u učionici. Povijesni sadržaji učenicima se prenose najčešće usmenim putem, pomoću

⁴ Vidi: <http://povijest.net/index.php/Radovi-ucenika/Polozaj-zena-kroz-povijest.html>

teksta, slike, povijesnim pisanim izvorima. Originalni predmeti vrijede više nego sve ovo zajedno – zato je važan posjet muzeju. Posjet muzeju učenici obično dožive kao dosadu, jedva čekaju da izađu van, ne slušaju kustosa i ne gledaju izložke već samo “projure” prostorijama. Zato je važno da je muzej informativan, ali i zabavan.

Isto tako je vrlo važna priprema nastavnika – učenici moraju znati što će vidjeti u muzeju, o čemu će učiti – najbolje je da učitelj pripremi nastavne listiće sa zadacima i pitanjima za učenike. Posjet muzeju može poslužiti kao sat obrade, ponavljanja ili kombinirani sat. Može se odrediti jedan, dva ili više školskih sati, učenike u radu može voditi kustos ili nastavnik. Nakon povratka u školu nastavnik treba popričati s učenicima o dojmovima, što su naučili, što su već znali...

Učenje u muzeju može postati sastavni dio povijesne nastave – na taj način učenik bolje i trajnije pamti nastavne sadržaje te se razvija njegov interes za povijesne sadržaje, osobito zavičajne povijesti. Potiče ih se također da i u budućnosti posjećuju muzeje i tako kvalitetno ispunjavaju svoje slobodno vrijeme.

Izvanučionička terenska nastava

Cilj terenske nastave je učenje otkrivanjem u neposrednoj životnoj stvarnosti. Rad izvan učionice potiče veću aktivnost učenika, potiče ih na istraživanje, otkrivanje novoga te međusobnu suradnju. Vrlo važna je interdisciplinarnost koja se postiže ovakvim radom. Povezivanjem sadržaja različitih nastavnih predmeta omogućuje učenicima lakše i brže učenje i stvaranje kvalitetnijeg znanja. Da bi takav oblik nastave uspio, važno je temeljito planiranje aktivnosti izvan učionice te postavljanje jasnih ciljeva i zadataka.

Lepoglava i Bednja

Cilj terenske nastave u Lepoglavi i Bednji bio je kvalitetno povezivanje znanja povijesti, geografije i vjeronauka na primjeru zavičajne povijesti. Odgojno-obrazovni zadaci nastave bili su:

- a) obrazovni
 - stjecanje znanja o povijesti Lepoglave, ulozi pavlina, povijesti i razvoju
 - lepoglavske čipke, značenju Lepoglave u međuratnom razdoblju
 - stjecanje znanja o pavlinima s vjerskog i kulturnog aspekta te upoznavanje crkve Bezgrešnog začeca Djevice Marije (što prikazuju freske Ivana Rangera)
 - proširivanje znanja o klimi, meteorologiji te upoznavanje sa radom meteorološke stanice (geografija)

- b) funkcionalni
 - razvijanje vještina promatranja i zapažanja bitnog
 - poticanje logičnog zaključivanja i kreativnosti
 - razvijati vještine timskog rada
- c) odgojni
 - razvijati osjećaj za očuvanje kulturno-povijesne baštine
 - usvojiti spoznaju da je čovjek dio prirode, uništavajući prirodu ugrožava i vlastiti opstanak.

Prva stanica našeg puta bila je Lepoglava. Ispred Turističke zajednice grada Lepoglave dočekao nas je gospodin Mirko Varović koji je učenike upoznao s poviješću Lepoglave, od njenog prvog spomena do današnjih dana. Zahvaljujući pavlinima i njihovom djelovanju Lepoglava je postala važno kulturno, obrazovno i umjetničko središte. Ubrzo nakon ukinuća reda (odlukom cara Josipa II.) samostan je pretvoren u kaznionicu, a u toj je funkciji i danas.

Važnost lepoglavске crkve je u bogatstvu fresaka koje je izradio Ivan Ranger, no tu se nalaze i jedne od najstarijih orgulja u Europi sagrađene 1649. godine. Potres 1880. godine oštetiо je crkvu, a još više je razorena nakon Drugog svjetskog rata i potom bila zatvorena za vjernike što joj je također štetilo jer se nije koristila. Nakon dugotrajne restauracije crkva je ponovno otvorena 1989. godine.

Posjetili smo Muzej grada Lepoglave gdje su se učenici upoznali s poviješću lepoglavске čipke koju su u Lepoglavu također donijeli pavlini.

Nakon Lepoglave slijedila je Bednja. Tamo su nas dočekali učenici Osnovne škole Franjo Sert i poželjeli nam dobrodošlicu na bednjanskom govoru. Nakon dočeka gospodin Alen Sajko, meteorolog, objasnio je učenicima koji su zadaci meteorologa te kako se čita meteorološka karta. Nakon toga posjetili smo meteorološku stanicu gdje je gospodin Sajko učenicima s puno strpljenja objašnjavaо kako se čitaju podaci s kišomjera, termometra i barometra, kako se određuje smjer i jačina vjetrova i uz to odgovarao na sva njihova pitanja.

Učenici su prije puta dobili jasne zadatke iz svakog predmeta, a rezultate su trebali prezentirati na slijedećem satu putem plakata, referata, a iz vjeronauka su putem kviza ponovili naučeno gradivo. Na taj su način učenici povezali znanje o zavičaju sa aspekta geografije, povijesti i vjeronauka u neposrednoj životnoj stvarnosti. Vjerujem da je tako stečeno znanje kvalitetnije i dugotrajnije.⁵

Učenici su dobili zadatak da u paru, grupi ili samostalno izrade plakat ili referat na sljedeće teme:

5 Vidi: <http://povijest.net/index.php/Radovi-ucenika/Izvanucionicka-nastava-u-Lepoglavi-i-Bednji.html>

1. Lepoglava kroz povijest (prvi spomen, pavlini, novo značenje – kaznionica)
2. Kaznionica u Lepoglavi (od druge polovice XIX. st. do danas, s naglaskom na međuratnom razdoblju)
3. Uloga i značenje pavlina u Lepoglavi
4. Lepoglavska čipka (povijest nastanka lepoglavske čipke s naglaskom na njezin razvoj u međuratnom razdoblju)
5. Poznate ličnosti u kaznionici Lepoglava tijekom XX. stoljeća (međuratno razdoblje, nakon 1945. godine, “hrvatsko proljeće“)
6. Zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac u kaznionici Lepoglava.

Gradski muzej Varaždin

Muzeji su specijalizirane institucije koje sakupljaju različite ostatke iz prošlosti te ih putem izložbi čine dostupnima javnosti. S obrazovnog gledišta takva institucija predstavlja dodatni izvor informacija učenicima, ali i živopisnije dokaze o promjenama u životima ljudi na određenom prostoru. Muzej također preko svojih radionica pruža mogućnosti i za individualizirano učenje. Poželjno je da je posjet muzeju integriran u nastavu kao što je bilo u našem slučaju. Naime, nakon obrađenih i utvrđenih kataloških tema *Hrvatska u doba Arpadovića i Anžuvinaca* te *Humanizam i renesansa* sa učenicima šestih razreda OŠ I. K. Sakcinskog u Ivancu i PŠ Salinovec (ukupno pet odjela) organizirana je 27. veljače 2008. godine terenska nastava u Gradskom muzeju Varaždin, a u okviru izborne teme *Srednjovjekovni grad*. Pripremu i organizaciju terenske nastave vodile su učiteljice povijesti prof. Sonja Poljak i prof. Suzana Jagić s višom kustosicom Gradskog muzeja Varaždin, prof. Spomenkom Težak. U pripremu i izvođenje nastave uključile su se također i učiteljice prirode, likovne kulture, hrvatskog jezika i matematike, čime je ostvarena korelacija između tih predmeta. Neposredna priprema za posjet muzeju neobično je važna, a sastoji se od tehničke i nastavne pripreme. U sklopu tehničke pripreme važno je bilo saznati radno vrijeme muzeja, cijenu (muzeja i prijevoza učenika), dogovoriti vrijeme posjeta, vrste aktivnosti te nositelje aktivnosti. Nastavni dio pripreme određuje učitelj, a sastoji se u određivanju cilja, odgojno-obrazovnih zadataka, oblika i metoda rada. Učenici su bili prethodno upućeni u to što će moći vidjeti u muzeju i da će im ta znanja omogućiti utvrđivanje i proširivanje obrađenog nastavnog gradiva pa su tako bili koncipirani i zadaci koje su učenici dobili na rješavanje i koji su unaprijed bili isplanirani i pripremljeni u dogovoru s višom kustosicom muzeja.

Cilj terenske nastave bio je proučiti razvoj srednjovjekovnog grada Varaždina u razdoblju od X. do XV. stoljeća. Zadaci koje je trebalo ostvariti bili su sljedeći:

- a) obrazovni: stjecanje znanja o razvoju grada Varaždina tijekom srednjega vijeka s naglaskom na razdoblja romanike, gotike i renesanse, načinu života

Varaždinaca i promjenama koje su se događale u gradu Varaždinu i okolnom ruralnom prostoru današnje Varaždinske županije kojoj je kroz povijest pripadao i naš grad Ivanec. Povijesni razvitak stavljen je u odnos sa prirodno-geografskom osnovom i posebice raznolikim biljnim i životinjskim svijetom naše županije;

- b) funkcionalni: razvijanje kreativnosti i samostalnosti u radu učenika, analiza izloženih muzejskih predmeta i slikovnog materijala, opisivanje, povezivanje gradiva, vježbanje samostalnog i timskog rada;
- c) odgojni: poticati kreativnost i samostalnost učenika, uvidjeti napredak života srednjovjekovnog grada, razvijati ljubav prema zavičaju i interes za prošlost posebice posjetom muzejima gdje se čuvaju originalni materijalni i pisani povijesni izvori.

Nastavna sredstva i pomagala osigurao je muzej: vodene bojice, kistove, karton, olovke, glinamol, kolaž, crne flomastere, papir za crtanje, puzzle za slaganje, radne listove, LCD projektor, škarice, ljepilo, slikovni materijal.

Tijekom radionica primijenjen je frontalni, individualni i grupni oblik rada i korištene su različite verbalne (metode čitanja i rada na tekstu, pisanja, razgovora, predavanja), vizualne (metode crtanja, demonstracije materijalnih izvora, povijesnih slika i portreta, dokumentarnih slika) i metode praktičnih radova (metode čitanja, crtanja, proučavanja izvora, rješavanja problema).

Muzej je za učenike organizirao četiri radionice. Svaka je trajala otprilike 60 minuta, promjene za izmjenu radionica 10 minuta, dok je iza druge radionice određena bila kratka pauza. U Starom gradu bila je radionica uz izložbu *Iz srednjega u novi vijek – varaždinski Stari grad i projekt Bastion*. Izložba je dio *Projekta Bastion – Gradovi uz Dravu otvaraju svoje utvrde*, što je djelomično financiran sredstvima Europske unije namijenjenima provedbi Međususjedskog programa Slovenija – Mađarska – Hrvatska. Projekt je trajao od 16. ožujka 2006. do 15. ožujka 2008. godine. Nakon razgleda izložbe koja se nalazi u dvije prostorije u Starom gradu, a kojom su predstavljeni rezultati arhivskih i arheoloških istraživanja Starog grada, učenici su radili model srednjovjekovne čaše iz kartona koju su potom bojali vodenim bojama. Voditeljica radionice bila je Marina Šimek, muzejska savjetnica. U palači Sermage (Galerija starih i novih majstora) tema radionice bila je umjetnost, točnije, učenici su se kroz ovu radionicu upoznali sa sačuvanim djelima srednjovjekovne umjetnosti, umjetničkim pravicima: romanikom, gotikom i renesansom. Jedno od najvrednijih djela Galerije starih i novih majstora, a imali su je prilike vidjeti i učenici, je *Žitna Madona* koja datira iz XV. stoljeća i jedna je od osamdesetak slika poznatih u Europi s takvim prizorom. *Žitna Madona* bila je simbol pomoći u mukama prilikom poroda, a ponekad i ona odvodi pokojnika, a pretpostavlja se da je slika nastala u Austriji ili Bavarskoj. U kreativnom dijelu radionice učenici su modelirali glinamolom, crtali flomasterom, radili kolažom, ovisno o interesu.

Pripremu radionice obavila je muzejska savjetnica gđa. Dučakijević, a vodila ju je dokumentaristica Petra Rutić. U palači Herzer bile su organizirane dvije radionice: Srednjovjekovno društvo – u multimedijskoj dvorani i Svijet kukaca. Radionica Srednjovjekovno društvo temeljila se na srednjovjekovnoj povijesti Varaždinske županije i njenog stanovništva. Kroz primjere sačuvanih dokumenata učenici su upoznali i povijest jezika. Radni listići pomogli su učenicima shvatiti kako su stare isprave bile pisane latinskim jezikom, da su prve knjige tiskane u našoj okolici bile na kajkavskom i slično. Radni listić sadržavao je tekst isprave Andrije II. iz 1209. godine kojom je Varaždin stekao privilegij slobodnog kraljevskog grada. Učenici su trebali navesti značaj isprave, podcrtati povlastice varaždinskih građana, ime kralja i godinu dodjele isprave, prema slici navesti isprave važne za Varaždin, obojiti grb grada Varaždina te navesti povijesne lokalitete i opisati neku legendu iz svoga zavičaja. Voditeljica radionice bila je viša kustosica Spomenka Težak. Petu radionicu Svijet kukaca vodila je viša kustosica Antica Bregović. Učenici su razgledali muzejski postav Svijeta kukaca koji svojom koncepcijom izlaganja ističe veliku biološku raznolikost Varaždinske županije te nizom izložaka posredstvom muzejsko-pedagoškog programa prenosi učenicima niz informacija koje upotpunjavaju njihova znanja o staništima i životnim zajednicama prostora županije te ih upućuje na potrebu njezina očuvanja. Učenici su aktivno sudjelovali u razgledavanju, slušali su zvukove prirode (što ih se posebno dojmilo), dodirivali su i učili na primjerima sakupljene i izložene prirodoslovne građe.

Kako posjet muzeju mora biti integriran u nastavu, te mu je prethodila dobra priprema, zahtijeva također i rad nakon posjeta muzeju kako bi u potpunosti bio ostvaren edukativni cilj terenske nastave. Tako stečena znanja učenici su mogli dopuniti zadacima nakon posjeta muzeju. U pisanom obliku mogli su izraziti svoje dojmove, učinjena je analiza radnih listića koje su rješavali, mogli su nacrtati crtež onog što ih se najviše dojmilo u muzeju i što su naveli u kratkoj anketi koju su rješavali o terenskoj nastavi u muzeju. Sve navedene slikovne i tekstualne materijale, kao i rezultate ankete i snimljene fotografije, iskoristila je povijesna skupina za uređivanje panoa u predvorju škole povodom Međunarodnog dana muzeja, 18. svibnja, te tako obilježila Dan muzeja u našoj školi. Uspješnost terenske nastave u Muzeju grada Varaždina može se potkrijepiti analizom provedene kratke ankete koja je provedena u dva šesta razreda. Od ukupno 40 učenika koji su ispunili anketu, 100% ih je odgovorilo da im se terenska nastava sviđela i da bi takav oblik nastave željeli ponoviti. Na pitanje što ih se najviše dojmilo, 22 učenika na prvo su mjesto stavili dojmove koje su stekli u Entomološkom muzeju ili Svijetu kukaca – “dojmilo me se koliko različitih vrsta leptira pa i mrava postoji“, “sviđaju mi se računala koja proizvode zvukove u muzeju s kukcima“, “nisam znala da u našem kraju ima toliko kukaca i njihovih staništa“, “svidjelo mi se jer su kukci bili uvećani“... Pojedini su učenici uz dojmove o Entomološkom muzeju naglasili kako su ih se još dojmile i druge radionice, dok je 8 učenika na prvom mjestu navelo dojmove sa izložbe u Starom

gradu te radionicu koja je tamo bila organizirana, 5 je učenika izdvojilo predavanje i radionicu u palači Sermage, 2 su učenika izdvojila radionicu u palači Herzer, dok su tri učenika navela da im je “sve bilo super”. Na kraju navodimo jedno učeničko razmišljanje iz ankete: “Da, jako sam zadovoljna (terenskom nastavom). To je novo iskustvo za mene. Meni je bilo najljepše u radionici u palači Sermage zbog toga jer mi je bilo zanimljivo kada se govorilo o humanizmu i renesansi, a poslije smo radili neke zadatke (npr. mi smo radili grb). Da, ja bih je željela ponoviti jer se i tako uči kroz radionice, na zanimljiv način.”⁶

Varaždinske Toplice

S učenicima petih razreda OŠ I. K. Sakcinskog u Ivancu i PŠ Salinovec (ukupno 117 učenika) organizirana je 29. travnja 2008. g. terenska integrirana nastava u Varaždinskim Toplicama. Nastava je organizirana nakon obrađene kataloške teme *Rimski svijet*.

Projekt je proveden pod geslom: “Nasljeđe zavičaja – zalog budućnosti“, a obuhvatio je arheološki lokalitet, Rimske igre i tradicijsku kuću s etnografskom zbirkom.

Mjesto održavanja terenske nastave bili su Arheološki park Aquae Iasae i tradicijska kuća u Varaždinskim Toplicama. Pripremu i organizaciju terenske nastave vodile su dipl. arh. Spomenka Vlahović, ravnateljica Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice, i učiteljice povijesti prof. Suzana Jagić i prof. Sonja Poljak. U pripremu nastave uključili su se i učitelji hrvatskog jezika, prirode, geografije i tjelesno zdravstvene kulture.

Nastavom su obrađene sljedeće teme: Kulturno-povijesna baština zavičaja, Rimske igre, Topografska karta, Prirodna obilježja prostora, Uporaba pridjeva u opisivanju vanjskog prostora uz poštivanje pravopisnih pravila.

Priprema je sadržavala određivanje ciljeva i zadataka te radni listić iz svakog od navedenih predmeta. Ciljevi i zadaci za povijest bili su sljedeći:

- utvrditi i proširiti stečeno znanje kataloške teme *Rimska Republika i Carstvo* s naglaskom na svakodnevni život na prostoru današnje Hrvatske u antičko doba
- produbiti znanje iz zavičajne povijesti
- usvojiti pojmove *tradicijska kuća* i *etnografska zbirka*
- razvijati osjećaj za kulturno-povijesnu baštinu i ocjenjivanje njezina značaja
- razvijati interes za predmet i želju za stjecanjem novih znanja
- vježbati timski rad.

6 Vidi: <http://povijest.net/index.php/Primjeri-iz-prakse/Gradski-muzej-Varazdin-u-nastavi-povijesti.html>

Iz predavanja o arheološkom lokalitetu, koje je održala dipl. arh. Spomenka Vlahović, učenici su saznali da su prvi stanovnici toga prostora bili Iliri, točnije panonsko pleme Jasa koji su nastanjivali mjesta gdje je postojao lječilišni element (sumporna voda, blato i slično). Naselje Jasa sačinjavale su drvene kolibe obložene prućem i blatom, a termalnu vodu koristili su za higijenu, u kulturne i medicinske svrhe. Početkom nove ere, dolaskom Rimljana, započinje novo razdoblje naselja upravo zbog izvora sumporne termalne vode. Topla voda izvirala je na močvarnom području čiju su strukturu Rimljani učvrstili balvanima te počeli graditi bazen od blokova kamena travertina. Prvi slojevi rimskog društva koji su počeli razvijati grad Aquae Iasae bili su legionari. Naime, ubodne rane od mačeva i sličnog oružja koje su bile karakteristične za vojnike dobro su se liječile ljekovitim blatom i sumpornom termalnom vodom. Od II. do IV. stoljeća razdoblje je ekspanzije graditeljske strukture u Aquae Iasae. Obnova, proširivanje i modernizacija grada učinjene su u III. stoljeću za vladavine cara Konstantina I. U arheološkim iskapanjima na lokalitetu pronađeni su brojni ostaci, primjerice dijelovi mačeva, štitova, noževa, britvi, carskog novca (bacanje u bazen za sreću), građevina poput hramova Kapitolijske trijade, najveće količine prikaza nimfi (veza s legionarima), odlično sačuvan pločnik (većina ploča od mramora) iz II. stoljeća. Najvredniji nalaz kip je božice Minerve, iskopan 1967. godine. Minervu krase legionarski šljem, bakreno koplje i štit, a kao specifičnost je da na prsima nosi glavu žene koja umjesto kose ima zmijske (znak ljekarništva). Kip Minerve nastao je u II. stoljeću u Ptuj, a dao ga je izraditi vijećnik kao zavjetni dar za ozdravljenje. Osim terma na arheološkom lokalitetu nalazi se i bazilika, građena od I. do IV. stoljeća. Prihvatanjem kršćanstva bazilika je dobila sakralni karakter i na građevinu je stavljen posvetni križ (nad križem je obavljen crkveni obred posvećivanja i takav se križ dalje koristio za potrebe obreda u bazilici i kod procesija). Kroz baziliku prolazilo se u vježbalište, terme i svlačionice. Specifičnost toga prostora su freske koje svjedoče i o bogatstvu građana Aquae Iasae. Kemijske analize boja s jedne freske koja na plavoj površini prikazuje cvijet sa bijelim laticama, pokazale su da (egipatsko) plava boja sa freske potječe od školjke iz Egipta otkuda je trgovačkim vezama dospjela u grad Aquae Iasae. U IV. stoljeću grad je zapaljen u seobama naroda, no zahvaljujući slojevima sedre koja nastaje taloženjem sumporne vode dobro je očuvan te omogućuje nova istraživanja i otkrića s ciljem vraćanja u prijašnje povijesno stanje i prezentaciju javnosti.

Nakon odslušanog predavanja učenici su pristupili rješavanju ranije pripremljenih radnih listića. Radni listić za povijest sadržavao je sljedeća pitanja i zadatke:

- U kojem vremenskom periodu su Rimljani sagradili antičko naselje Aquae Iasae u Varaždinskim Toplicama?
- Koje je ilirsko pleme živjelo na tom prostoru prije dolaska Rimljana?
- Tko je prvi zaslužan za podizanje i osnivanje antičkog naselja?
- Navedi nazive rimskih božanstava čiji hramovi su ostali sačuvani do danas u Toplicama?

- Domaća zadaća: izradi mali **foto-album ili plakat** o arheološkom nalazištu Aquae Iasae – sakupi razglednice, fotografije s terena, isječke iz novina i slični slikovni materijal, napravi kratke bilješke o pojedinim građevinama i lokalitetu, nacrtaj izgled mjesta (nekad – danas).

Učenicima najzanimljiviji dio terenske nastave bile su rimske igre, provedene nakon kraće pauze. Rimska igra OMILLA sastoji se od jednog pravilnog kruga u koji bi svaki igrač po redu ubacivao ORAH ili više njih. Rimska igra POVLAČENJE UŽETA nastala je kao zabava djeci i za odrasle i to kao igra ispitivanja tjelesne snage. Prvi puta je arheološki otkrivena u Sakari gdje je ostala zabilježena zajedno sa kratkim popratnim tekstom. Bila je omiljena i kod vježbi boraca atleta. Rimska igra ORCA sastojala se od jedne rimske amfore u koju bi igrač ubacivao ORAHE. Pobjednik bi bio onaj tko bi ubacio sve orahe u amforu bez da je jednom promašio otvor amfore.

Na kraju terenske nastave učenici su razgledali tradicijsku kuću i etnografsku zbirku te se upoznali s pojmovima koji su im bili potrebni za rješavanje predviđenog radnog listića. On je sadržavao sljedeća pitanja:

- Kada je tradicijska kuća nastala i od kojeg je materijala sagrađena?
- Od čega se sastoji krov tradicijske kuće u Varaždinskim Toplicama?
- Opiši što se nalazi u njezinoj unutrašnjosti!
- Što je etnografska zbirka, na što se ona odnosi i čemu služi u sklopu Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice?
- Zašto je tradicijska kuća danas pod visokom zaštitom Ministarstva kulture Republike Hrvatske?
- Znaš li možda za sličan primjer takve kuće ili slične etnografske zbirke u svom zavičaju? Jesi li možda negdje vidio nešto slično?
- Bismo li ovu tradicijsku kuću u Varaždinskim Toplicama mogli smjestiti u kategoriju eko-kuća? Što misliš zbog čega?

Terenska nastava u Varaždinskim Toplicama zaokružena je igrom spajanja točaka, analizom stripa o povijesti Toplica (materijale nam je pripremio Zavičajni muzej Varaždinske Toplice), provjerom domaće zadaće te postavljanjem izložbe u predvorju škole kojom je ujedno obilježen i Međunarodni dan muzeja 18. svibnja.⁷

⁷ Vidi: <http://povijest.net/index.php/Primjeri-iz-prakse/Varazdinske-Toplice-terenska-integrirana-nastava.html>

Prilog 1

Terenska nastava u Prigorcu

U srijedu, 17. 10. 2007. godine učenici 6., 7. i 8. razreda, a među njima i mi, posjetili su zbirku starih predmeta u školi u Prigorcu. Škola je stara 100 godina. Zbirka se nalazi u starom učiteljskom stanu. Kroz zbirku nas je vodio g. Ivan Kušteljega, učitelj škole u Prigorcu. Zbirku čini više od tisuću predmeta koje su sakupili učenici škole. Tamo se nalaze različite glinene posude. Neke posude su obavijene žicom da se ne razbiju jer tada ljudi nisu imali novaca za nove. Upoznali smo nove nazive za neke posude, npr. **cimplet** za pečenje kruha, lonci **pekači** za pečenje i **kuhači** za kuhanje, **trepaljka** za kolač **trepčač**, a bile su tu i **fruklje** za vađenje iz peći. Mogli smo vidjeti **bidre**, odnosno posude za kolače, **bat** za jabuke, **tunjice** za vrhnje i **vrcaljku** meda. Naišli smo i na mnoge čudne nazive: **kumpižar** se stavljao na cipele da se ne skližu, **tesla** se koristila za obradu korita, **ružđaljek** se koristio za krunjenje kukuruza, **čiga** za dizanje sijena, **špriklja** za izradu slamnatih krovova. Tu su se našli i stari školski predmeti kao što su pločica za pisanje, školski žig i tintarnica. Izložena je bila i **zibaljka** stara 300 godina koja je ujedno i najstariji izloženi predmet. U prostoriji se nalazila i peć koja je ondje još od nastanka škole, a uz nju su se grijale generacije i generacije učenika. U jednom fasciklu su bili sačuvani stari dokumenti, slike i novac iz čak 50 država. Na povratku smo svratili do starog mlina. Mlin je na vodu. Mlinar nam je objašnjavao kako nastaje brašno i pokrenuo je mlin da bi nam mogao pokazati nastajanje brašna. Mlin je pokretao veliki kotač koji je pokretala voda. Brašno se ubacivalo u otvor gdje su se okretala dva kamena koja su mljela žito što su probali učiniti i neki od nas. Mogla se podešavati glatkoća brašna. Saznali smo da se najčešće koristio žuti i bijeli kukuruz. Terenska nastava uspjela je i radi lijepog vremena.

Dora Biškup, Lidija Brusar, Anja Šoštar, VI.a

Prilog 2

Svjetski dan tolerancije u našoj školi

Prema nalogu UNESCO-a 16. studenog obilježava se Svjetski dan tolerancije kojeg smo obilježili i u našoj školi Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Ivancu. Tolerancija je poštivanje, prihvaćanje i uvažavanje različitosti u našoj, hrvatskoj i svjetskoj kulturi. Ona je zasnovana na znanju, otvorenosti, komunikaciji i slobodi mišljenja, savjesti i uvjerenju. Tolerancija je harmonija u različitostima. Tolerancija, vrlina koja mir može učiniti mogućim, doprinosi mijenjanju kulture rata u kulturu mira. Tolerancija je iznad svega aktivan stav potaknut priznavanjem univerzalnih ljudskim prava.

Tolerancija je odgovornost koja uvažava ljudska prava i demokraciju. Biti tolerantan znači biti slobodan, čvrsto se držati svojih uvjerenja i prihvaćati da se i drugi drže svojih. To znači prihvaćanje činjenice da ljudska bića prirodno različita u situacijama, govoru, ponašanju i vrijednostima imaju pravo živjeti u miru i biti kakvi jesu. U našoj smo školi mi, povjesničari osmih razreda: Ivana Dolenc, Antonija Šumiga, Tanja Strahija, Martin Anđel, Igor Đurin i Marko Friščić, napravili plakat o toleranciji pod vodstvom učiteljice Suzane Jagić.

Smatrate li toleranciju bitnim segmentom života? Koliko su ljudi zapravo kritični i imaju uske poglede na svijet govori veliki broj rasista i nacionalista. Pokušajte barem na taj dan pružiti ruku svima oko sebe, bez da ih osuđujete.

Zatvorite oči na razlike, jer smo, kakvi god bili, svi mi ljudi. Kada ti je potrebna pomoć nećeš birati koju boju kože ima, i s kojeg je meridijana tvoja "zadnja nada".

Tanja Strahija i Antonija Šumiga, 8.d

Prilog 3

Današnji položaj žene u društvu gledan mojim očima

Premda smo o položaju žena kroz povijest slušali iz različitih izvora i od različitih osoba, a prilog tome su i moji intervjui, naša su se mišljenja na kraju svela na jedno – kako bi došle do današnje pozicije, žene su tijekom povijesti morale prolaziti trnovit put i život ih nimalo nije mazio. Neprestano su bile podcjenjivane, omalovažene i općenito smatrane manje vrijednima pa čak i od strane svojih najbližih. Današnji položaj žene s time se ne može uspoređivati. U našoj svakodnevici žene su postale i više nego prihvaćene, pokretači mnogih inicijativa, a bez njih ovaj svijet ne bi bio potpun. Već svojom pojavom unesu veselje i poletnost na poslu, u obitelji i društvu. Za njih danas u većini slučajeva ne postoje više nikakva ograničenja glede izbora profesije i konačno nestaju predrasude zbog kojih im nešto ne bi bilo dozvoljeno. Danas nimalo ne čudi kada vidimo ženu za volanom vozila javnog prijevoza, u zastupničkoj klupi te u policijskoj ili vojnoj uniformi, kao što i nije rijetka pojava vidjeti muškarca kao odgajatelja u vrtiću ili stilista, tj. frizera.

Budući se životni vijek produljuje, žene postaju majke sve kasnije što je nekad bilo nezamislivo jer je žena već iza dvadesete godine bila smatrana "starom curom". To je jedan od najboljih primjera kako se situacija i način života uspio promijeniti u samo nekoliko zadnjih desetljeća. Ipak, nisu se samo žene mijenjale, već i muškarcima moramo pripisati zaslugu. Naime, oni su postali mnogo pažljiviji prema pripadnicama "slabijeg" spola tako da im često nastoje olakšati naporan radni dan pripremanjem ručka, pranjem suđa ili glačanjem, pri čemu moramo zanemariti sve razbijene čaše, zagorjele palačinke ili pocrnjele majice s rupom jer - bitna je namjera.

Kada čitavu situaciju sagledam još jednom, zaključujem da većina žena danas uživa više pažnje i razumijevanja te da se njihov položaj ipak promijenio nabolje stavljajući ih u isti ili približno isti rang s muškarcima, a nerijetko i iznad njih. U čemu leži tajna uspjeha i koja su sve sredstva žene upotrijebile da bi došle do ravnopravnosti bila bi dobra tema nekog novog istraživanja, a kao dobar trag poslužila bi nam izreka finskog ministra koji je izjavio: "Jednakost počinje kod kuće!"

Ana Kovačević, 8.a

Literatura:

- Jagić, Suzana, Poljak, Sonja, Roginek, Nataša, Stančić, Draženka, Projektna nastava Dani kruha, *Povijest u nastavi 3*, Zagreb, 2004., str. 183-194.
- Jež, Ivančica, Tragovima stoljetne prošlosti. Pokušaj uvođenja učenika u istraživački postupak, *Povijest u nastavi 8*, Zagreb, 2006., str. 177-185.
- Kirinčić, Ana, Zavičajna, terenska i projektna nastava, *Povijest u nastavi 2*, Zagreb, 2003., str. 189-194.
- Kraš, Marijan, Kušen, Edo, Sto godina ivanečkog rudarstva, *Ivanečki kalendar*, Varaždin, 1976.
- Kraš, Marijan, Kušen, Edo, Povijesni pregled gospodarskog razvoja ivanečkog kraja, *Ivanečki kalendar*, Varaždin, 1974.
- Marinović, Marijana, Interkulturalni pristup nastavi povijesti, Zbornik *Zavičajna povijest u interkulturalnom kontekstu*, Zagreb, 2006., str. 15-23.
- Pavičić, Ivka, Muzej u nastavi, *Povijest u nastavi 1*, Zagreb, 2003., str. 49-52.
- Pešorda, Suzana, Menadžment povijesne skupine, *Povijest u nastavi 7*, Zagreb, 2006., str. 29-38.
- Rendić Miočević, Ivo, *Učenik istražitelj prošlosti. Novi smjerovi u nastavi povijesti*, Zagreb, 2000.
- Stradling, Robert, Muzeji, *Povijest u nastavi 1*, Zagreb, 2003., str. 53-60.
- Stradling, Robert, *Nastava europske povijesti XX. stoljeća*, Zagreb, 2003.
- Tomorad, Mladen, Web stranice s povijesnim sadržajima i njihova primjena u nastavi povijesti, *Povijest u nastavi 5*, Zagreb, 2005., str. 51-50.
- Tudor, Ruth, *Poučavanje ženske povijesti 20. stoljeća*, Zagreb, 2005.

Web stranice:

Stranice Hrvatskog povijesnog portala:

<http://povijest.net/index.php/Primjeri-iz-prakse/Varazdinske-Toplice-terenska-integrirana-nastava.html>; 6. VIII. 2008.

<http://povijest.net/index.php/Radovi-ucenika/Polozaj-zena-kroz-povijest.html>; 6. VIII. 08.

<http://povijest.net/index.php/Primjeri-iz-prakse/Gradski-muzej-Varazdin-u-nastavi-povijesti.html>; 6. VIII. 2008.

<http://povijest.net/index.php/Radovi-ucenika/Izvanucionicka-nastava-u-Lepoglavi-i-Bednji.html>; 6. VIII. 2008.

<http://povijest.net/index.php/Radovi-ucenika/Obiljezeni-prvi-Ivanecki-rudarski-dani.html>; 6. VIII. 2008.

<http://povijest.net/index.php/Radovi-ucenika/Svjetski-dan-tolerancije-u-nasoj-skoli.html>; 6. VIII. 2008.

<http://povijest.net/index.php/Radovi-ucenika/Povjesnicari-iz-Ivanca-u-Prigorcu-obiljezili-Dan-kruha.html>; 6.VIII. 2008.

SUMMARY

History teaching in the primary school “Ivan Kukuljević Sakcinski” in Ivanec – activities during the school year 2007/2008 based on modern teaching methods

Authors present activities in history teaching during the school year 2007/2008 in the Primary school Ivan Kukuljević Sakcinski in Ivanec. Activities were implemented as project work and through out-of-school activities. The paper presents goals, stages, tasks and manner of presentation of individual projects.